

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. II, БР. 3
ШТИП, 2017

VOL. II, NO 3
STIP, 2017

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. II, Бр. 3
Штип, 2017

Vol. II, No 3
Stip, 2017

ISSN 2545-3998

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

ПРЕДГОВОР

Ранко Младеноски, главен и одговорен уредник

FOREWORD

- 11 Ranko Mladenoski, editor-in-chief

ЈАЗИК / LANGUAGE

- 15 **Виолета Јанушева**
ПРАВИЛНАТА УПОТРЕБА НА НАВОДНИЦИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ
ЈАЗИК – УСЛОВ ЗА СТАБИЛНОСТА НА ЈАЗИЧНАТА НОРМА
Violeta Januševa
THE CORRECT USE OF THE QUOTATION MARKS IN THE MACEDONIAN
LANGUAGE – A REQUIREMENT FOR THE STABILITY OF THE
LANGUAGE NORM
- 29 **Marija Leontik**
STANDART TÜRK DİLİNİN YUMUŞAKLIĞI VE AHENKLİLİĞİ
Marija Leontik
SOFTNESS AND MELODY IN STANDARD TURKISH LANGUAGE
- 41 **Милена Касапоска-Чадловска**
АТРИБУТОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК: МЕТАЈАЗИЧНИ СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКИ
Milena Kasaposka-Chadlovska
THE ATTRIBUTE IN THE FRENCH LANGUAGE AND ITS EQUIVALENTS
IN THE MACEDONIAN LANGUAGE: METALANGUSTIC SIMILARITIES
AND DIFFERENCES
- 51 **Evaine Le Calvé Ivičević, Barbara Vodanović**
DES VERTES ET DES PAS MÛRES: FRUITS ET LÉGUMES DANS LES
PHRASÈMES FRANÇAIS ET CROATES
Evaine Le Calvé-Ivicevic, Barbara Vodanovic
TRICKY VEGGIES: FRUIT AND VEGETABLES IN FRENCH AND
CROATIAN PHRASES
- 63 **Валентина Милошевиќ-Симоновска**
ЈАЗИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ФАШИЗМОТ ВО ИТАЛИЈА И БОРБАТА
ПРОТИВ ДИЈАЛЕКТИТЕ (АНТИДИЈАЛЕКТНА КАМПАЊА)
Valentina Milosevikj-Simonovska
LINGUISTIC POLITICS OF FASCISM AND THE BATTLE AGAINST
DIALECTS (ANTI-DIALECT CAMPAIGN)
- 69 **Meri Basovska, Biljana Ivanovska**
GERMAN NATIVE SPEAKERS' USE OF MODIFICATION DEVICES OF
THE SPEECH ACT OF REQUEST

79 Pierino Venuto
UN'IPOTESI: LANORMATASSO. L'IMPERFETTO SENZALABIODENTALE:
-EA -EVA NEI CANTI DI GIACOMO LEOPARDI
Pierino Venuto
HYPOTHESIS: TASSO'S RULE. THE IMPERFECT TENSE WITHOUT
LABIODENTAL: -EA -EVA IN THE GIACOMO LEOPARDI'S CANTI

89 Antonella Zapparrata
L'IMPORTANZA DELLA NUOVA LINGUA ITALIANA NE LA VITA
MILITARE DI DE AMICIS
Antonella Zapparrata
THE IMPORTANCE OF THE NEW ITALIAN LANGUAGE IN VITA MILITARE
BY E. DE AMICIS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

107 Franco Costantini
L'ÉTRANGER DI A. CAMUS E UOMINI E NO DI E. VITTORINI: UN
CONFRONTO
Franco Costantini
L'ÉTRANGER BY A. CAMUS E EOMINI E NO BY E. VITTORINI: A
COMPARISON

119 Марија Ѓорѓиева-Димова
ПАЛИМПСЕСТНА ТРАНСВЕРЗАЛА: ТОПОСОТ КАКО
ИНТЕРТЕКСТУАЛНА ИНТЕРСЕКЦИЈА
Marija Gjorgjieva Dimova
A PALIMPSESTIC TRANSVERSAL: TOPOS AS AN INTERTEXTUAL
INTERSECTION

129 Луси Караниколова-Чочоровска
ЗА ЖЕНСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ И ИДЕНТИТЕТ ВО РАСКАЗОТ „ЖЕНАТА
НА ПОКОЈНИКОТ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ
Lusi Karanikolova-Chochorovska
ABOUT FEMALE MENTALITY AND IDENTITY IN THE STORY „THE
DEAD MAN'S WIFE” BY BORA STANKOVIC

139 Kadriye Türkan
BALKAN TÜRK MASALLARINDA RÜYANIN İŞLEVLERİ
Kadrije Turkan
THE FUNCTION OF DREAM IN BALKAN TURKISH FOKTALES

149 Amra Memić
MARCEL PROUST AND ZEN-BUDDHISM (WHAT IS SATORI AND WHY IS
PROUST BUDDHISTS?)

- 161 Катерина Петровска-Кузманова**
УЛОГАТА НА ДИМИТАР И КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВЦИ ВО
РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКАТА ФОЛКЛОРИСТИКА
Katerina Petrovska Kuzmanova
THE ROLE OF MILADINOVCI BROTHERS IN THE DEVELOPMENT
FOLKLORISTIC IN MACEDONIA

КУЛТУРА / CULTURE

- 171 Родна Величковска**
КАРТОГРАФИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГРАНИЦ
МУЗЫКАЛНИХ ДИАЛЕКТОВ В МАКЕДОНСКОМ ОБЯДОВОМ
НАРОДНОМ ПЕНИИ
Rodna Velichkovska
MAPPING AS A METHOD FOR DETERMINING BOUNDARIES OF
MUSICAL DIALECTS IN MACEDONIAN RITUAL FOLK SINGING

- 183 Стојанче Костов**
КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИТЕ ПРЕДЕЛИ
ЖЕГЛИГОВО, СРЕДОРЕК И СЛАВИШТЕ (СО ПОСЕБЕН АКЦЕНТ НА
НЕКОЛКУ СЕЛА ВО СРЕДОРЕК)
Stojanche Kostov
BRIEF OVERVIEW OF THE DANCE TRADITION IN THE ETHNIC
REGIONS OF ZHEGLIGOVO, SREDOREK AND SLAVISHTE (WITH
SPECIAL EMPHASIS OF SEVERAL VILLAGES IN SREDOREK)

- 193 Kamila Milkowska-Samul**
PER UNA NUOVA IMMAGINE DELLE DONNE IN TV ITALIANA – ALCUNE
RIFLESSIONI IN BASE ALLA FICTION GOMORRA
Kamila Milkowska-Samul
FOR A NEW IMAGE OF WOMEN ON ITALIAN TELEVISION – SOME
CONSIDERATIONS AROUND THE SERIES GOMORRA

- 205 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ТРАНСФОРМАЦИЈАТА НА КУЛТУРОЛОШКИОТ ПРОЦЕС ПОВРЗАН
СО ТРЕТМАНОТ НА ИСТОРИСКИТЕ ОБЈЕКТИ ВО ГРАДОТ
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
THE TRANSFORMATION OF THE CULTURAL PROCESSES RELATED TO
TREATMENT OF THE CITY HISTORICAL BUILDINGS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 219 Rea Lujčić**
TRANSLANGUAGING OR TRANSGRESSING LANGUAGE BORDERS TO
COMMUNICATE AND TO LEARN IN INTERNATIONAL SCHOOLS

229 Nuray Kayadibi, Necati Demir
MAKEDONYA'DA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARININ YAZILI ANLATIM
BECERİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Nuray Kayadibi, Necati Demir
AN ANALYSIS OF WRITTEN EXPRESSIONS OF TURKISH CHILDREN
LIVING IN MACEDONIA

245 Tatjana Ilievska, Nina Daskalovska
ИНЦИДЕНТНО УСВОЈУВАЊЕ НА НОВ ВОКАБУЛАР ПРЕКУ ЧИТАЊЕ
НА БАШНИ
Tatjana Ilievska, Nina Daskalovska
INCIDENTAL VOCABULARY ACQUISITION THROUGH READING
FABLES

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

257 Ранко Младеноски
КНИЖЕВНИТЕ „ДЕШИФРИРАЊА“ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
LITERARY “DECODING” BY VENKO ANDONOVSKI

273 Марија Гркова
ПОЛЕЗЕН ТУРСКО-МАКЕДОНСКИ УЧЕБНИК ОД МАРИЈА ЛЕОНТИЌ
Marija Grkova
USEFUL TURKISH-MACEDONIAN TEXTBOOK BY MARIJA LEONTIC

ДОДАТОК / APPENDIX

281 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Marıja Leontik

STANDART TÜRK DİLİNİN YUMUŞAKLIĞI VE AHENKLİLİĞİ

Özet: Standart Türk dilinin yumuşaklığı birinci derecede seslerin özelliklerine, ahenkliliği ise Türkçenin ses uyumlarına bağlıdır. Türkçedeki ses özellikleri ve ses uyumları, Türkçenin melodi gibi hissedilmesine etken olmuştur. Türkçede büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu, ünsüz uyumu ve ünlü-ünsüz uyumu vardır. Türk dilinde aşağı yukarı her kelime uyum içindedir. Ünlüler ilk önce aralarında uyum sağlar, sonra ünsüzler aralarında uyum kurar, sonunda ünlüler ve ünsüzler uzlaşır. Bestede notalar belirli kurallara göre sıralandığı gibi Türkçede de sesler, bu ses uyumu kurallarına göre sıralanır. Biz, makalemizde Türkçenin yumuşaklığını ve ahenkliliğini aydınlatmak ve bu konuda 1928 yılında kabul edilen yeni alfabenin ve ses uyumlarının önemini göstermek istedik.

Anahtar kelimeler: *ünlüler (vokaller), akıcı yumuşak ünsüzler (sonantlar), ünsüzler (konsonantlar), ses uyumları, ahenk, Türkçe ahenk.*

1. Giriş

1923 yılında Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştu ve kendi vatanını hızlı adımlarla modernleştirmek ve çağdalaştırmak istemişti. Atatürk, milli kültürün temel direklerinden birinin dil olduğunu bildiğinden dolayı konuşma diliyle yazı dilini ve halkın diliyle aydınların dilini yakınlaştırmak için dil inkılâbını teşvik etti. Dil inkılâbının ilk safhası olarak 1 Kasım 1928'de yazı inkılâbı gerçekleşti ve Latin harfleri kanunla kabul edildi. Böylece dil inkılâbının, yazı inkılâbının ve birçok dilcinin emeğinin neticesi olarak standart Türk dili oluştu ve bütün güzelliğiyle ortaya çıktı.

Standart Türk dilinin yumuşaklığı birinci derecede seslerin özelliklerine, ahenkliliği ise Türkçenin ses uyumlarına bağlıdır. Bunlar, Türkçenin melodi gibi hissedilmesinde etken olmuşlardır. Türkçede büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu, ünsüz uyumu ve ünlü-ünsüz uyumu vardır. Türk dilinde ünlüler ve ünsüzler uyum içindedir. Ünlüler ilk önce aralarında uyum sağlarlar, sonra ünsüzler aralarında uyum kurarlar, sonunda kimi ünlülerle kimi ünsüzler uzlaşır. Bestede notalar belirli kurallara göre sıralandığı gibi, Türkçede de sesler, bu ses uyumu kurallarına göre sıralanır.

Bugünkü standart Türk dilinin yumuşaklığına ve ahenkliliğine onu dinleyenler hayran oluyor. Türk dilinin bu seviyeye ulaşmasında yüzyıllar içinde sanatçıların elinde şekillene şekillene ortaya çıkan eserlerin yanında son yüzyılda gerçekleştirilen dil ve yazı inkılâbının ve standart Türk dilinde ses uyumlarının önemli etkisi vardır.

2. Türkçede Sesler ve Latin Türk Alfabeti

Türk alfabesi, Latin harfleri esas alınarak 1.11.1928 gün ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun ile kabul edilmiştir. Yeni Türk alfabesinde 29 harf bulunmaktadır. Bu harflerin hem matbaa hem de el yazı şekli vardır. Onlar şu sıra ile sıralanmıştır: **A a, B b, C c, Ç ç, D d, E e, F f, G g, Ğ ğ, H h, İ i, I ı, J j, K k, L l, M m, N n, O o, Ö ö, P p, R r, S s, Ş ş, T t, U u, Ü ü, V v, Y y, Z z.**

Her dilde, alfabede bulunduğu harflerden fazla ses vardır, çünkü her dilin diyalektolojisi zengin ses sistemine dayanır. Bu sebeple dil komisyonlarının işi çok zor ve büyük sorumluluk taşımaktadır. Her dilin alfabesi standart dile göre hazırlanır. Standart Türk dili için İstanbul ağı seçilmiştir. Zaman, bu seçimin doğru ve yerinde olduğunu gösterdi, çünkü İstanbul ağı standart Türkçe için en uygun konuşma dilidir.

Standart Türk dili yumuşak ve ahenkli bir dildir. Bunu hissetmek ve bilmek için dilci olmak gerekmiyor. Birçok Makedonyalı öğrencim, Türkçenin bu özelliğinden dolayı Türk dili ve Edebiyatı bölümüne yazılır ve Türkçeyi öğrenmeye karar verir ya da Türkçeyi seçmeli ders olarak alır. Türkçedeki dil sisteminden, ünlülerden, ünsüzlerden, ses uyumlarından haberi olmayan Makedonya'daki halk ise, herhangi bir sohbet, Türkçenin her zaman yumuşak ve ahenkli bulunduğunu söyler. "Türkçeyi dinlediğimde bana sanki müzik dinliyordum gibi bana geliyor." ya da "Benim için Türkçe müziğe benziyor" gibi ifadeler artık günlük hayatımda ve derslerimde sık sık duyduğum sözlerdir. Makedonya'daki öğrenciler Türkçeyi sever ve onu yumuşak, ahenkli, müzik gibi güzel bulur.

Bir dilini yumuşak kılan birinci derecede ünlüler, ikinci derecede akıcı yumuşak ünsüz ve üçüncü derecede yumuşak ünsüzlerdir. Standart Türkçede sekiz ünlü (vokal) ve yirmi bir ünsüz (konsonant) vardır. Türkçe ünlülerle zengin bir dildir. Türkçede sekiz ünlü vardır: **a, e, i, ı, o, ö, u, ü**; bunlardan **e, i, ö, ü** incedir, **a, ı, o, u** ise kalındır.

Türkçede Ünlüler (Vokaller)							
a	e	i	ı	o	ö	u	ü
İnce Ünlüler							
e	i	ö	ü				
Kalın Ünlüler							
a	ı	o	u				

Türkçede yirmi bir ünsüz (konsonant) vardır: **b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z.** Bunlardan **b, c, d, g, ğ, v, j, z, l, m, n, r, y** yumuşak ünsüzdür, **p, ç, t, k, h, ş, f, s** ise sert ünsüzdür. Fakat yumuşak ünsüzler de aynı derecede yumuşak değil. Yumuşak ünsüzlere ait olan **l, m, n, r, y** sesleri oldukça ahenkli ve

güçlü seslerdir. Bu sesler, bazı niteliklerle ünlülere benzemektedir, bu sebeple bazı dillerde bunlar sonant, Türkçede ise akıcı yumuşak ünsüz olarak adlandırılır.

Türkçede Ünsüzler (Konsonantlar)																				
b	c	ç	d	f	g	ğ	h	j	k	l	m	n	p	r	s	ş	t	v	y	z
Yumuşak Ünsüzler																				
b	c	d	g	ğ	j	v	z	l	m	n	r	y								
Sert Ünsüzler																				
p	ç	t	k	h	ş	f	s													

Bütün bu sesleri işaretleyen harflere baktığımızda ne kadar büyük dikkatle seçildiklerinin farkına varıyoruz. Matematiksel olarak baktığımızda sekiz ünlü, beş akıcı yumuşak ünsüz ve sekiz yumuşak ünsüz ya da toplam olarak yirmi bir ses Türk diline sedalılık, ahenklik ve yumuşaklık katar ve sadece sekiz ünsüz sert kalır. Doğal olarak Türk diline sedalılık veren yirmi bir ses, sekiz sert ünsüze kıyasen, çok daha belirgin ve etkileyicidir.

Türk Diline Sedalılık, Ahenklik ve Yumuşaklık Katan Sesler									Matematiksel İfade	
ünlüler (vokaller)	e	i	ö	ü	a	ı	o	u	8	Toplam 21 ses
akıcı yumuşak ünsüzler (sonantlar)	l	m	n	r	y				5	
yumuşak ünsüzler (yumuşak konsonant)	b	c	d	g	ğ	j	v	z	8	
Türk Diline Sertlik Katan Sesler									Matematiksel İfade	
sert ünsüzler (sert konsonantlar)	p	ç	t	k	h	ş	f	s	8	Toplam 8 ses

3. Türkçenin Ses Uyumları

Türkçenin ses uyumları Türk dilini melodik bir dil kılar. Türkçede büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu, ünsüz uyumu ve ünlü-ünsüz uyumu vardır. Bu ses uyumları hem kelimelerin kök ve gövdelerinde hem de gövdeler ile ekler arasında görülmektedir. Bestede notalar belirli kurallara göre sıralandığı gibi Türkçede de sesler, bu ses uyumu kurallarına göre sıralanırlar.

3.1. Ünlü Uyumu - Bir kelime gövdesinde, kelime kökü ile eklerde bulunan ünlüler belirli niteliklerle birbirlerine uymaktadırlar. Böylece bir kelimenin ilk hecesinde bulunan ünlünün özelliklerine diğer hecelerdeki ünlüler de uymaktadırlar.

Bu ses olayına *ünlü uyumu* denir. Ünlü uyumu, Türkçeyi diğer dillerden ayıran temel özelliklerden biridir.

3.1.1. Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu) - Bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incecik bakımından birbirine uymasına *büyük ünlü uyumu* denir.

Kalınlık uyumuna göre Türkçe bir kelimenin ilk hecesinde kalın (art) ünlülerden biri bulunuyorsa (a, ı, o, u), ondan sonraki hecelerde de uygun kalın ünlü olur. Ör. *altın, doğu, kırlangıç, karınca, uyku, ağaç* vs. Türkçe kelimelere eklenen çeşitli eklerin ünlüleri de kalın olur, daha doğrusu kalın köklü veya gövdeli kelimeye ekin kalın varyantı eklenir. Ör. *ağaç + lık + lar*.

İncelik uyumuna göre Türkçe bir kelimenin ilk hecesinde ince (ön) ünlülerden biri (e, i, ö, ü) bulunuyorsa, ondan sonraki hecelerde de uygun ince ünlü olur. Ör. *üzüm, erik, ergen, kelebek, öncü* vs. Türkçe kelimelere eklenen çeşitli eklerin ünlüleri de ince olur. Yani, ince köklü ve gövdeli kelimeye ekin ince varyantı eklenir. Ör. *çiçek + çi + ler*.

Bu büyük ünlü düzeni şu çizelgeyle gösterilebilir:

Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)		
Kalınlık Uyumu		
ilk hecede	sonraki hecelerde	örnekler
a'dan sonra	a, ı veya ı, a	<i>akşam, altın</i>
i'dan sonra	ı, a veya a, ı	<i>kırlangıç, ılık</i>
o'dan sonra	u, a veya a, u → ı	<i>oğlan, doğu, onarım</i>
u'dan sonra	u, a veya a, u → ı	<i>dudak, uyku, uyanık</i>
İncelik Uyumu		
ilk hecede	sonraki hecelerde	örnekler
e'den sonra	e, i veya i, e	<i>kelebek, gelincik</i>
i'den sonra	ı, e veya e, i	<i>işçiler, bilezik</i>
ö'den sonra	ü, e → i	<i>önem, öncü, öğretim</i>
ü'den sonra	ü, e → i	<i>yüzük, ünlem, ürperti</i>

Büyük ünlü uyumu Türçenin en önemli özelliklerinden biridir. Yabancı dillerden Türkçeye girmiş kelimelerde büyük ünlü uyumu yoktur, fakat tesadüfen uyabilirler. Ör. *banka* (İt. banca), *lokanta* (İt. locanda), *beste* (Far. beste). Bu uyum Türkçeye diğer dillerden girmiş bazı kelimeleri etkilemektedir. Başka dillerden alınan kelimeler büyük ünlü uyumu kuralının dışında kalmalarına rağmen bazen bu uyuma girerler. Ör. *hava* (Ar. hevā).

Yabancı kelimeler ve Türkçe eklerle ilgili özel bir durum vardır. Başka dillerden alınan kelimelerin son hecesi ile ekler arasında kalınlık-incecik uyumu olmalıdır. Ekler, yabancı kökenli kelimenin son hecesinde bulunan ünlüye uyar. Bu sebeple, yabancı kökenli kelimelerin son hecesinde kalın ünlü bulunuyorsa, kelimeye Türkçe eklerin kalın varyantı getirilir, kelimenin son hecesinde ince ünlü varsa, kelimeye Türkçe eklerin ince varyantı eklenir. Ör. *pressesler < presses* (Fr.

princesse) + *ler* (Türkçe ek); *piyanocudan* < *piyano* (İt. *piano*) + *cu* + *dan* (Türkçe ekler).

3.1.2. Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu) - Bir kelimedeki ünlülerin düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uymasına *küçük ünlü uyumu* denir. Türkçede gövdelerde ve kökler, gövdeler ile ekler arasında, düzlük-yuvarlaklık bakımından ünlü uyumu bulunmaktadır. Bu uyuma göre Türkçe kelimelerde düz ünlülerden sonra düz ünlüler gelir, yuvarlak ünlülerden sonra ise dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlüler gelir. Küçük ünlü uyumu tarihen büyük ünlü uyumu kadar kuvvetli değildir. Ancak bu iki uyum içindedir.

Muharrem Ergin'e göre küçük ünlü uyumuna Eski Anadolu Türkçesi döneminde rastlanmazken son dönem Osmanlı Türkçesinde belirginleşmeye başlamıştır. (Ergin, 2002, s. 72). Bu uyum bugünkü çağdaş Türkçede kendisini kuvvetli hissettirmektedir.

Küçük ünlü uyumunun iki yönü vardır: *düzlük uyumu* ve *yuvarlaklık uyumu*.

Düzlük uyumuna göre Türkçe bir kelimenin ilk hecesinde düz ünlülerden biri (a, e, ı, i) bulunuyorsa, sonraki hecelerde de uygun düz ünlü bulunur. Düz ünlülerin ikisi kalın (a, ı), ikisi ise incedir (e, i). Böylece Türkçe kalın ünlülü kelimelerde düz kalın ünlüler (a, ı) bir araya gelirler. Türkçe ince ünlülü kelimelerde ise düz ince (e, i) ünlüler bir araya gelirler. Küçük ünlü uyumuna göre de eklerin ünlüleri kelime gövdesinin son hecesinde bulunan ünlüye uyar. Eğer kökün veya gövdenin son hecesinde ünlü düz ise bu köke eklenen eklerin ünlüsü düzlük uyumuna uyar. Böylece, düz-kalın ünlülü veya düz-ince ünlülü kelimelere eklenen ekler kelime kökünün son hecesinde bulunan düz ünlüye uyar. Kelime gövdesinin son hecesinde düz-kalın ünlü varsa ekteki ünlü de düz-kalın olmalıdır. Eğer kelime gövdesinin son hecesinde düz-ince ünlü bulunuyorsa ekteki ünlü de düz-ince olmalıdır. Ör. *abla* + *lar*, *abla* + *dan*, *bitki* + *ler*, *bitki* + *de* vs.

Yuvarlaklık uyumuna göre Türkçe bir kelimenin ilk hecesinde yuvarlak ünlülerden biri (o, ö, u, ü) bulunuyorsa, sonraki hecelerde, dar yuvarlak ünlüler (u, ü) veya geniş düz ünlüler (a, e) bulunur. Bu uyuma göre Türkçe kökenli kelimelerde /o/, /ö/ ünlüleri sadece birinci hecede bulunur. Yuvarlaklık uyumuna göre eğer gövdenin son hecesinde yuvarlak ünlü bulunuyorsa bu köke eklenen eklerin ünlüleri de yuvarlaklık uyumuna uyar. İlk hecesinde yuvarlak ünlü (o, ö, u, ü) bulunan kelimelere ulanan eklerin ünlüleri de kökün son hecesindeki ünlüyü takip ederek yuvarlak (u, ü) ya da düz geniş (a, e) olur. Ör. *kural* + *lar* + *dan*, *dönem* + *ler* + *den*, *üzüm* + *cü* vs.

Bu küçük ünlü düzeni şu çizelgeyle gösterilebilir:

Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)		
Düzlük Uyumu		
ilk hecede	sonraki hecelerde	örnekler
a'dan sonra	a, ı veya ı, a	<i>abla, başlangıç</i>
e'den sonra	e, i veya i, e	<i>emek, etkinlik</i>
ı'dan sonra	ı, a veya a, ı	<i>ışık, sırma</i>
i'den sonra	i, e veya e, i	<i>bitki, dilek</i>

Yuvarlaklık Uyumu		
ilk hecede	sonraki hecelerde	örnekler
o'dan sonra	u, a → ı	okulları, ortamları
ö'den sonra	ü, e → i	dönem, görgüleri
u'dan sonra	u, a veya a, u → ı	duygu, kuralları
ü'den sonra	ü, e veya e, ü → i	ürün, güvenleri

Yabancı dillerden Türkçeye girmiş kelimelerde küçük ünlü uyumu yoktur. Bazı yabancı kelimeler tesadüfen küçük ünlü uyumu kuralına uyar. Bu uyum Türkçeye diğer dillerden girmiş bazı kelimeleri etkilemektedir. Alıntı kelimeler küçük ünlü uyumu kuralının dışında kalmalarına rağmen bazen bu uyuma girerler. Ör. *çünkü* (Far. *çün ki*), *müşkül* (Ar. *muşkil*) vs.

Alıntı kelimeler ve Türkçe ekler arasında da uyum vardır. Küçük ünlü uyumuna uymayan kelimelerde, ekler kelimenin son hecesinde bulunan ünlüye uyar. Ör. *badem* (Far. *bādām*); *badem + ler*; *badem + lik*; *kiraz* (Yun. *kerasi*); *kiraz + lar*; *kiraz + lık*.

Bir Türkçe kökenli kelime, çok küçük istisnalar dışında, hem büyük ünlü uyumuna hem küçük ünlü uyumuna uyar. Bu iki ünlü kuralı birbirine aykırı olamaz.

3.2. Ünsüz Uyumu - Bir kelimedeki ünsüzlerin yumuşaklık ve sertlik bakımından birbirine uymasına *ünsüz uyumu* denir. Bu ünsüz uyumuna göre yumuşak ve sert ünsüzler bir arada bulunamaz. Muharrem Ergin'e göre Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz uyumu yoktur. (Ergin, 2002, s. 76). Bu uyum, küçük ünlü uyumu gibi daha geç dönemlerde meydana gelmiştir. İlk belirtilerini Osmanlıca döneminde göstermeye başlamıştır. Fakat ünsüz uyumu ancak yeni Türkiye Türkçesi döneminde gelişmiştir. Bu ünsüz uyumu başka dillerden alınan kelimeleri bile etkilemektedir.

Türkçede seda bakımından yumuşak ünsüzler, akıcı yumuşak ünsüzler (yumuşak ünsüzlerden daha yumuşak ve sert ünsüz karşılığı olmayan ünsüzler) ve sert ünsüzler vardır. Bu ünsüz uyumuna göre Türkçe bir kelimedeki ünsüzler belirli bir kurala göre yan yana gelebilir.

Yumuşak ünsüzlerle ünsüz uyumuna göre Türkçe kelime içinde yumuşak ünsüzler yumuşak ünsüzlerle (**b, c, d, g, ğ, j, v, z + b, c, d, g, ğ, j, v, z**), yumuşak ünsüzler akıcı yumuşak ünsüzlerle (**b, c, d, g, ğ, j, v, z + l, m, n, r, y**) ve akıcı yumuşak ünsüzler akıcı yumuşak ünsüzlerle bir arada yan yana bulunabilir (**l, m, n, r, y + l, m, n, r, y**). Ör. *ağrı, bulgur, iğne, irmik, girgin, güvence* vs.

Sert ünsüzlerle ünsüz uyumuna göre Türkçe bir kelime içinde sert ünsüzler sert ünsüzlerle (**ç, f, h, k, p, s, ş, t + ç, f, h, k, p, s, ş, t**) ya da sert ünsüzler akıcı yumuşak ünsüzlerle (**ç, f, h, k, p, s, ş, t + l, m, n, r, y**) bir arada yan yana bulunabilir. Ör. *akçe, bohça, doksan, boşluk, gerçek, içlik, atkı, yaprak* vs.

Demek ki **b, c, d, g, j, v, y, z** ile **p, ç, t, k, h, ş, f, s** ünsüzleri bir kelimedeki yan yana gelemezler.

Bu ünsüz uyumu düzeni şu çizelgeyle gösterilebilir:

Ünsüz Uyumu		
Yumuşak ünsüz	Akıcı yumuşak ünsüz (sonant)	Sert ünsüz
b, c, d, g, ğ, j, v, z	l, m, n, r, y	ç, f, h, k, p, s, ş, t
Yumuşak Ünsüzlerle Ünsüz Uyumu		Sert Ünsüzlerle Ünsüz Uyumu
yumuşak ünsüz + yumuşak ünsüz b, c, d, g, ğ, j, v, z + b, c, d, g, ğ, j, v, z <i>Ör. dağcı, dizge, gözcü, izci</i>		sert ünsüz + sert ünsüz ç, f, h, k, p, s, ş, t + ç, f, h, k, p, s, ş, t <i>Ör. askı, atkı, ekşi, etki, içki, işçi</i>
yumuşak ünsüz + akıcı yumuşak ünsüz b, c, d, g, ğ, j, v, z + l, m, n, r, y <i>Ör. ağrı, ayva, bağlam, bilgi, bulgur, dalga</i>		sert ünsüz + akıcı yumuşak ünsüz ç, f, h, k, p, s, ş, t + l, m, n, r, y <i>Ör. akma, alçak, altın, ant, arka, asma, elçi</i>
akıcı yumuşak ünsüz + akıcı yumuşak ünsüz l, m, n, r, y + l, m, n, r, y <i>Ör. alma, anlam, aynı</i>		

Bu ünsüz uyumu kelime içinde bulunduğu gibi kökler, gövdeler ve çeşitli ekler arasında da görülmektedir. Ünsüz uyumu ilk ünsüzü sert ya da yumuşak olabilen eklerin varyantlarında vardır (Ör. Yapım eki: -ca, -ce / -ça, -çe; -cak, -cek / -çak, -çek; -cı, -ci / -çı, -çi; -cık, -cik / -çık, -çik; -cıl, -cil / -çıl, -çil; -da, -de / -ta, -te; -dar, -der / -tar, -ter; -gan, -gen / -kan, -ken; -gı, -gi / -kı, -ki; -gın, -gin / -kın, -kin (iş + çi; süt + çü; savaş + kan; giriş + ken); Çekim eki: -da, -de / -ta, -te; -dan, -den / -tan, -ten; -dı, -di / -tı, -ti (ağaç + ta; çiçek + te; küçük + ten; çocuk + tan) vs. Ekler ve varyantları, kelimenin sonunda bulunan ünsüzün özelliğine göre eklenir. Türkçede *ç, t, k* sert ünsüzlerinden biriyle biten bir kelimeye, sert ünsüzü ile başlayan ek eklenir.

Yabancı dillerden Türkçeye girmiş kelimelerde ünsüz uyumu yoktur. Ör. meşgul (Ar. meşğül). Bazı alıntı kelimeler rastlantısal olarak ünsüz uyumuna uymaktadır. Ünsüz uyumu Türkçeye diğer dillerden girmiş bazı kelimeleri etkilemektedir. Alıntı kelimeler ünsüz uyumu kuralının dışında kalmalarına rağmen bazen bu uyuma girerler. Ör. bahçe (Far. bāğçe), miktar (Ar. miqdār), müthiş (Ar. mudhiş), şüphə (Ar. şubhe) vs.

3.3. Ünlü - Ünsüz Uyumu - Ünlü-ünsüz uyumuna göre Türkçe kökenli kelimelerde bulunan bütün ünlüler ve bazı ünsüzler birbirine uyarlar. Ünlü-ünsüz uyumu arka (kalın) ünlüleri ile arka damak (kalın) ünsüzleri ve ön (ince) ünlüleri ile ön damak (yumuşak, g, k, l) ünsüzleri arasında görülür. Daha doğrusu kalın ünlüler kalın ünsüzlerle, ince ünlüler de ince ünsüzlerle bir arada bulunabilir. Bugünkü Türkiye Türkçesinde alfabe dışında daha birkaç ses kullanılır. Bu seslerin resmî

Türk alfabesinde ayrı harf işaretleri yoktur fakat transkripsiyon işaretleri vardır: kalın g (ğ), kalın k (k), kalın l (l') sesleri bugünkü Türkiye Türkçesinin kültür dilinde duyulmaktadır. Türk dilinde ünlülerin kalın (art) ve ince (ön) olduğu gibi, ünsüzler de kalın (sedasız) ve ince (yumuşak, sedalı) olabilirler. Yukarıda bahsettiğimiz ünsüzlerin ince ve kalın olmak üzere iki şekli şöyle gösterilebilir: k / k̄, g / ğ, l / l'. Türkçe asıllı kelimelerde **k, g, l** ünsüzleri sadece ince olan **e, i, ö, ü** ünlüleri ile bir kelime de bulunabilir. **k̄, ğ, l'** ünsüzleri ise sadece kalın olan **a, ı, o, u** ünlüleri ile bir arada bulunabilirler. Ör. kedi - koç (k - k̄); gümüş - gaga (g - ğ); kelebek - loşluk (l - l').

Bu ünlü-ünsüz uyumu düzeni şu çizelgeyle gösterilebilir:

Ünlü - Ünsüz Uyumu	
İnce Ünlülerle Ünlü-Ünsüz Uyumu	Kalın Ünlülerle Ünlü-Ünsüz Uyumu
<p><i>ince ünlü + ince ünsüz</i> e, i, ö, ü + k, g, l Ör. <i>kedi, gümüş, kelebek vs.</i></p>	<p><i>kalın ünlü + kalın ünsüz</i> a, ı, o, u + k̄, ğ, l' Ör. <i>koç, gaga, loşluk vs.</i></p>

Aslında, Türkçeyi bilmeyenler, Türkçeyi öğrenmeye başladıklarında en çok ses uyumlarını öğrenirken zorlanırlar. Türkçedeki ses uyumlarını öğrenmek hiç de kolay değil. Öğrencilerin emeklerini ve çabalarını yıllarca izliyorum, fakat sonuçta istedikleri mertebeye ulaştıklarında sanki mükemmel bir besteyi elde etmişler gibi onlarda bir sevinç belirir.

4. Şiirde Zirvesine Ulaşmış Türk Dilinin Yumuşaklığı ve Ahenkliliği

Yukarıda verdiğimiz bilgilerden seslerin belirli ses uyumu kurallara göre sıralanarak Türkçenin müziğini oluşturduğunu tespit ettik. Bir toplum ve bir medeniyet dilinin sesleri ve onların yan yana gelmesinden doğan müzik millîdir. Bir toplum ve bir medeniyet dilinin bütün kelimeleri millî olamaz çünkü alıntı kelimeler de içerirler, fakat onlar girdikleri dilin içerisinde adaptasyon yaşarlar ve dilin müziğine uyarlar. Dilleri dilciler takip eder, onların standartlaşması için dilcilerden ve yazarlardan oluşan komisyonlar çalışır, fakat bu emekten yararlanıp dili geliştirenler halk, öğrenciler, aydınlar, gazeteciler, yazarlardır. Özellikle büyük şairler bir dilin bütün güzelliklerinden yararlanıp dilin müziğini en yüksek seviyeye ulaştırırlar.

Büyük Türk şairleri de büyük emeğin neticesi olarak standart Türk dilinin yumuşaklığını ve ahenkliğini zirveye ulaştırmışlardır. Bu konuda, özellikle Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer, Nâzım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Muhip Dranas, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Orhan Veli Kanık, Cahit Külebi, Attilâ İlhan, Abdurrahim Karakoç, Sezai Karakoç gibi şairler öncüdür. Bu ve buna benzer şairler, Türk dilinin müziği üzerinde yıllarca sevgi ile çalışıp Türkçenin ahenkliği açısından Türk edebiyatının incilerini yaratmışlardır. Bunu aşağıdaki mısraları okuyarak daha iyi hissederiz: “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden / Eteklerinde güneş rengi bir

yıgın yaprak / Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak.” (Ahmet Haşim, “Merdiven”); “Birdenbire mes’ûdum işitmek hevesiyle, / Gönüm dolu İstanbul’un en özlü sesiyle.” (Yahya Kemal Beyatlı “Kar Musikileri”); “Derinden derine ırmaklar ağlar, / Uzaktan uzağa çoban çeşmesi. / Ey suyun sesinden anlayan bağlar, / Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?” (Faruk Nafiz Çamlıbel, Çoban Çeşmesi); “Geceleyn bir ses böler uykumu, / İçim ürpermeyle dolar: -Nerdesin? / Arıyorum yıllar var ki ben onu, / Âşıkıyım beni çağran bu sesin.” (Ahmet Kutsi Tecer, “Nerdesin?”); “Ne güzel şey hatırlamak seni: / Ölüm ve zafer haberleri içinden, / Hapiste / ve yaşam kırkı geçmiş iken...” (Nâzım Hikmet, “Piraye için Yazılmış Saat 21-22 Şiirleri”nden); “İkinizin de ne eş, ne arkadaşınız var, / Sükût gibi kimsesiz, çılgılık gibi hürsünüz. / Dünyada taşınacak bir kuru başınız var / Onu da ne tarafa olsa götürürsünüz.” (Necip Fazıl Kısakürek, “Kaldırımlar”); “Yeşil pencereden bir gül at bana, / Işıklarla dolsun kalbimin içi. / Geldim işte mevsim gibi kapına / Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.” (Ahmet Muhip Dranas, “Serenad”); “Gökyüzünün başka rengi de varmış! / Geç farkettim taşın sert olduğunu. / Su insanı boğar, ateş yakarmış! / Her doğan günün bir dert olduğunu, / İnsan bu yaşa gelince anlarmış.” (Cahit Sıtkı Tarancı, “Otuz Beş Yaş”); “Üfleme bana anneciğim korkuyorum, / Dua edip edip, geceleri. / Hastayım ama ne kadar güzel / Gidiyor yüzer gibi, vücudumun bir yeri.” (Fazıl Hüsnü Dağlarca, “Ağır Hasta”); “İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı; / Serin serin Kapalı Çarşı; / Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa; / Güvercin dolu avlular. / Çekiç sesleri geliyor doklardan, / Güzelim bahar rüzgârında, ter kokuları; / İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı.” (Orhan Veli Kanık, “İstanbul’u Dinliyorum”); “Senin dudakların pembe / Ellerin beyaz, / Al tut ellerimi bebek / Tut biraz.” (Cahit Külebi, “Hikâye”); “Ben sana mecburum bilemezsin / Adını mih gibi aklımda tutuyorum / Büyüdükçe büyüyor gözlerin / Ben sana mecburum bilemezsin / İçimi seninle ısıtıyorum” (Attilâ İlhan, “Ben Sana Mecburum”); “Tarife sığmıyor aşkın anlamı; / Ancak çeken bilir bu derdi, gamı / Bir kör düğüm baştan sona tamamı; / Çözemedim, çözülmüyor Mıhrıban.” (Abdurrahim Karakoç, “Mıhrıban”); “Zambaklar en ıssız yerlerde açar, / Ve vardır her vahşi çiçekte gurur. / Bir mumun ardından bekleyen rüzgar, / Işıksız ruhumu salları da durur, / Zambaklar en ıssız yerlerde açar.” (Sezai Karakoç, “Monna Rosa”).

Yukarıda çok az sayıda aldığımız örneklerde de görüldüğü gibi, Türk dilinin ahenkliliğini ve yumuşaklığını duyan ve yansıtan bu şairler, bunun gibi daha birçok şiirleriyle kendilerini ebedileştirirken son dönemde Türkçenin ahenkliliğini ve yumuşaklığını da zirveye ulaştırıp ebedileştiler.

5. Sonuç

Standart Türk dili yumuşak ve ahenkli bir dildir. Bir dili yumuşak kılan birinci derecede ünlüler, ikinci derecede akıcı yumuşak ünsüzler ve üçüncü derecede yumuşak ünsüzlerdir. Türkçede sekiz ünlü ve yirmi bir ünsüz vardır. Türkçe ünlülerle zengin bir dildir. Türkçede sekiz ünlü vardır: a, e, i, ı, o, ö, u, ü; bunlardan e, i, ö, ü incedir, a, ı, o, u ise kalındır. Türkçede yirmi bir ünsüz vardır: b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z. Bunlardan b, c, d, g, ğ, v, j, z, yumuşak ünsüzlerdir; l, m, n, r, y akıcı yumuşak ünsüzlerdir; p, ç, t, k, h, ş, f, s ise sert ünsüzlerdir.

Türk dilindeki sesler büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu, ünsüz uyumu ve ünlü-ünsüz uyumu kurallarına göre sıralanarak Türkçenin ahenkliğini oluşturmaktadırlar. Türk dilinin her sesinde ve ses uyumlarında onları yaratan ve onları nesilden nesle aktaran milletin asırlarca, yıllarca süren emeği vardır. Bu sebeple, Türk dilinin müziği, asırlarca, yıllarca oluşup bize dev yazarların ve şaheserlerin aracılığıyla ulaştı. Onların sayesinde çağdaş Türk yazarları, özellikle şairleri, Türk dilinin imkânlarını araştırıp yararlandılar, Türk dilinin ahenkliğini ve yumuşaklığını zirveye ulaştırıp ebedileştirdiler ve standart Türk dilinin gelişmesinde bir merhale oldular.

Kaynakça

- Ergin, Muharrem. (2002). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınevi.
- Banguoğlu, Tahsin. (1990). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Banarlı, Sâmî Nihad. (2011). *Türkçenin Sırları*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Behramoğlu, Ataol. (1997). *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi*. 1. 2. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Karaağaç, Günay. (2015). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Leontik, Mariya. (2014). *Temel Türkçe Dil Bilgisi*. Skopye.
- Naz, Necmi. (2002). *Son Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: X Yayınları.
- (2005). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Marija Leontik

Softness and Melody in Standard Turkish Language

Abstract: The softness in the standard Turkish language firstly depends on the structures of the sounds, but the melodiousness depends of the sounds' harmonies in the Turkish language. They make the Turkish language melodious. Those harmonies are the big vowel harmony, little vowel harmony, consonant harmony and vowel-consonant harmony in the Turkish language. Everything is in harmony in the Turkish language. Firstly, vowels are in harmony between themselves, on the other hand the consonants and in the end both vowels and consonants make harmony among each other. The sounds in the Turkish language take the order like the notes in the music. We, as linguists, want to explain the softness and the melodiousness in Turkish language and present the role of new Turkish alphabet accepted in 1928 and the sounds harmony in this matter.

Keywords: *vowels, sonant, consonants, sound harmonies, melodiousness, Turkish language melodious.*

